Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2988

1929

1929
4361

ՆՈՐ

ԱՅԲՈՒԲԵՆԱՐԱՆ

ՑԱՐԴ ԵՂԱԾՆԵՐԷՆ ՏԱՐԲԵՐ

ԵՒ

ԴԻՒՐՈՒՍՈՅՑ ՈՃՈՎ ՇԻՆՈՒԱԾ

ՏԵՏՐԱԿ Ա.

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Վ. ԱՐԾՌՈՒՈՅՆ
Ի ՎԱՆ Ի ՎԱՐԱԳ
1876

ՆՈՐ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ՑԱՐԴ ԵՂԱԾՆԵՐԷՆ ՏԱՐԲԵՐ

ԵՒ

ԴԻՒՐՈՒՍՈՅՑ ՈՃՈՎ ՇԻՆՈՒԱԾ

ՏԵՏՐԱԿ Ա.

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Վ. ԱՐԾՈՒՈՅՆ

Ի ՎԱՆ Ի ՎԱՐԱԳ

1876

« Դպրոց գացող տղան դեղեցիկ նաւու մը կը նմանի, որ ծնողք առատուն պարապ կը ճամբեն ու իրիկուան, այլ եւ այլ հարստութեամբ լեցուած ներս կ՚ առնեն » ։

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Երբ մանուկ յետ սկսանու Քերական եւ չ՚ունի թօթովել մեր Այբուբենը՝ երկու կը դադարի գիրը, կը շուարի, առաջին անգամ իր դէմն ելած այն շանթաշան Տառերէն՝ նոյն ձեւէն ու ձայնէն, որք ըստ ուղղութեան իրարու հետ կը շարուին մեր Քերականաց ձայնով ։ Այս երկուքը՝ բնականաբար զանոնք ճանչնալու դժուարութիւն կը կրկնապատկէ, յօժարութիւն կը պակսի եւ ինչպէս յաճախ կը փոխեն դըին՝ ժը եւ ժ՚ին ըը կամ շփոթած եւ այսպէս Տառերը ուղղութեամբ որոշելու համար՝ օրեր ամիսներ եւ մինչեւ իսկ տարիներ կը տեւեն ։

Այս դժուարութիւնը մասամբ բառնալու համար Գիւտարարներէն ոմանք դիւրութեան Քերականներու համեմատ Այբուբենը իրարմէ զատելի տառերու բաժնելով, որոնց մէջ դրած առաջին անգամ ուսանց բոլոր Տառերը ճանչնալու, հետզհետէ ուսանողներուն՝ Վանք Թառ եւ Թան պէտք կարդալ եւ այսու ամբողջ գիրը ճանչնալուն հետ գրէթէ Այբբենարանն նոյն առաջի եւ դըժուար մասը պէտք առարկէն ։

Երկրորդ մասին մէջ ընթացիկ բառերով անոր մը

փոքր Նախապատրաստութիւններ միայն տրուեցաւ Առաջի Շրջանին թուական համարելով զանոնք տղայոց համար ։ Աւելի ընդարձակ յաջորդ Ընթերցարանին թողլով, յորում տղայք ոչ միայն պիտի գրեն ու կարդան այլ անոնց նկարագիրներէն գաղափար պիտի առնուն վերենք ըղձալապատ մէն մի իրի նորա պէտք է որպիտութեան վրայ, որպէս զի իրենց փոքր հասակէն սկսեալ ուսանին փեռաձներու վրայ նկատողական աչօք նայիլ, ինչպէս որ Դաստիարակութեան գլխաւոր կանոններ կը պահանջեն ։ Այս մասին յարգ մեր մէջ տպեալ Ընթերցարաններէն ամենէն յարմարն է Արուանձտեանց Ներշ․ Հ․ Գարեգին Ն․ Ը Ընթերցարանները որոնք պարզ ընտանի եւ մայրենական Բաղմակողմանի ճանաչողութեան յարմար կ'ընելով՝ տղայ կրթութեան դերութիւն կ'ընծայեն ։

Եւ որպէս զի տղայք այս հասակէն սկսեալ գաղափար մի առնուն թուերու վրայ, զանոնք իրենց նախնական գծերով Այբբենարանին վերջը դրինք, որպէսզի իրենց պարզ եղանակաւ ուսանին եւ եթէ հնարէ՝ ձեռքին կար ձայներու վրայ ալ ցոյց տրուի իրենց աւելի դիւրըմբռնելի ընելու համար ։

Խ. Խ.

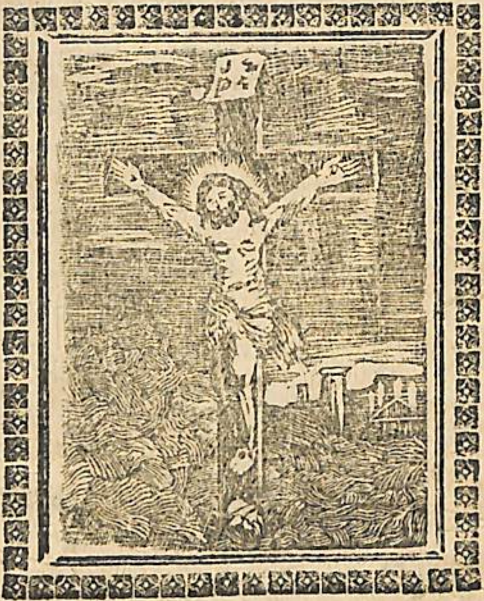

Ո՛վ դու տուողդ խաչ լեր օգնական,
Որ ես կարդամ այս Քերական.

ՄԱՍՆ Ա.

ա, բ, գ,

ա, բ, գ, բ, ա, գ, ա, գ, բ,
գ, ա, բ. բա, բաբա, բաբ:

դ, ե, զ,

դ, ե, զ, բ, ա, դ, զ, ե, բ.
դա, զա, դա զա, բա բա, բազ:

ա, բ, գ, դ, ե, զ.

Դասատուն ա, բ, գ, սորվեցնելէն յետոյ, պէտք է զանոնք որոնելով տակի կրկնաբերանց մէջէն այնուհետեւ կարգաւ ըսել, այսպէս նաեւ միւսները:

է,

է, ե, ա, է, բ, գ, է, ե, դ, է,
գ, է, դա, գա, բա, բաբէ:

ը,

ը, ա, է, ը, բ, գ, ը, դ, ե, ը,
գ, ա, ե, է, ը, ա, ագգ, ադդ:

թ,

թ, ը, է, ե, թ, ա, ը, թ, գ, դ,
թ թը, թա, թաթ, թադէ:

ժ,

ժը, ժէ, ժա, ժաժ, բաժ, գաժ,
թագ, դա դա, թադէ, բադէ:

է, ը. թ, ժ.

ի,

ի, ե, է, ի, ժ, իժ, իգ, թիգ,
թի, բիբի, բիբ, բաբէ:

լ,

լ, ի, ժ, լ, է, ը, դ, լ, լը, լա,
լի, լիլ, լալ, լադ, լիգէլ:

խ,

խ, լ, բ, դ, ե, խը, խի, խիժ,
խիլ, խէթ, խըթել, խաբել:

ծ,

ծը, ծա, ծալ, ծեծ, ծիծ, բիծ,
գիծ, ծեծել, ածել, ծըլել:

ի, լ, խ, ծ.

կ,

կր, կա, կաթ, կիթ, կրթել, ակ,
խակ, ի լեկ, խըլեկ, դա գիկ.

հ,

հր, հա, հաղ, հալ, հալել, հեղ,
հէգ, հեծ, ծեծ, ծիլ, լիլ, խիլ.

ձ,

ձր, ձա, ձի, ձագ, ծակ, ձախ,
ձէթ, ձեղ, ծալել, ծագել.

ղ,

ղր, ղի, ղեկ, աղ, կաղ, խաղ, ակ,
բակ, թաղ, ծախել, ծաղիկ,
ծաղիկ ծաղ կած է.

·կ հ, ձ, ղ.

ճ,

ճր, ճէ, ճահ, ճաղ, ճիղ, ճիլ,
լաճ, լակ, լե ղի, ճա թել, խըր-
ճել, լաճ, դա լաճ է.

մ,

մր, մա, մահ, մաճ, մաղ, մազ,
մած, կամ, ծամ, ժամ, մեղ, մեղ,
մեղ մել. մաղել, ծամել.

յ,

յր, յա, յի, յադ, այգ, այծ, այդ,
այլ, գայլ, հայ, յածեմ, հայ-
ազգ եմ, հայկայ լաճ.

ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, ը, թ, ժ, ի, լ,
խ, ծ, կ, հ, ձ, ղ, ճ, մ, յ.

ն,

նը, նա, նէ, նեղ, այն, այն մին. բա նակ, բը նիկ, կը նիկ, կան, ա կան, ա ման, ա ման նեղ է։

շ,

շը, շա. շահ, շաղ, շալ, շէն, շէկ, շեղ, շիլ, շիշ, մը շել, շլ կել, շը լակ շըլ կել.

ո,

ո, ոհ, ոխ, ողբ, ողն, ող կոյզ, թող, դող, թա ղել, դո ղալ, կող, գող, դա գող է.

—

ն, շ, ո,

չ,

չը, չա, չէ, չաղ, չա միչ, չանչ, կա կաչ, կա նաչ, կա կաչ կար- միր է, այ գին կա նաչ է։

պ,

պը, պէ, պաղ, պապ, պա պիկ, պա հակ, պինդ, պղ ծել, պա ղել, պահ, պահ պա նիչ կը պա հէ։

ջ,

ջը, ջէ, ջա, ջահ, ջան, ջինջ, ջըն- ջել, ջախ ջախ, ճան, ճաղ, ծա- մել, ծա ղել, ծա գել։

—

չ, պ, ջ,

ռ,

ռը, ռա, ռահ, ռա միկ, կըռուիկ, պըռ-ուիկ, պըռուալ, մըռուալ, ծըռուալ, կըռուիկ կըռուայ, ծըռուիկ կը ծըռուայ։

ս,

սը, սէ, սա, սագ, սան, սայլ, սա-դանա, մսաս, դաս, պըր սակ, մի-սակ, սա իմ դասն է։

վ,

վը, վա, վաղ, վայ, վան, վաղ-վաղ, վառ վառ, բով, հով, կով, կով կը թանէ։

—

ռ, ս, վ,

տ,

տը, տէ, տատա, տակ, տաղ, տը-ղալ, տըղեղ, տըգէտ, տաղ, ես տաղ կա սեմ։

ր,

րը, րա, րահ. ծեր, ծիր, սէր, սեր, գիր գըրել, դաս սերտել, տիգ-րան աշխոյժ է, դա սեր կը սեր տէ.

ց,

ցը, ցեց, ցան, ցախ, հաց, կաց, թաց, կից, լից, խըր ցան, խըր ցել, ես հաց կե րայ, նա գիր գը րեց։

—

տ, ր, ց.

ւ,

հաւ, կաւ, ղաւ, սեւ, խեւ, սուր, մուր, առ մաւ, առ շաւ. մեր հաւ սի րուն է, պզ տիկ ձեւ ու նի.

փ,

փըլ, փախ, փակ, փոխ, փոր, թուփ, խուփ. ես փոխ կա սեմ, նա փոր կա նէ, այս թուփ մերն է:

ք,

քը, քար, քաղ, քաջ, բարք, հարք, կիրք, կըքել, կըթել, այս քար ծանր է. տուր ինձ այդ քար:

ւ, փ, ք,

և,

ղև, սև, խև, թև, թե թև, տե-րև, կեղև, բալև, բարևել, անձրևել, տերև կանաչ է:

օ,

օր, հօր, մօր, զօր, այ սօր, օր օր այսօր իմ տօնն էր. իմ հայր զիս օրհնեց. մեծ եղբօր և մօրս հետ ինձ մեր ժամ խըր կեց:

ֆ,

ֆը. ֆա. ֆի. ֆո. ֆու, ֆըշ. ֆը շաղ, ֆըռուալ, ֆըռֆըռիկ, օձ կը ֆըշայ:

և, օ, ֆ,

Տղային ճանչցած տառերը հետզհետէ գրելու են:

ԵՐԿԱԹԱԳԻՐ.

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ.
Ժ. Ի. Լ. Խ. Ծ. Կ. Հ. Ձ. Ղ.
Ճ. Մ. Յ. Ն. Շ. Ո. Չ. Պ. Ջ.
Ռ. Ս. Վ. Տ. Ր. Ց. Ւ. Փ. Ք.
Օ. Ֆ:

Բոլորագիր.

ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ի. լ.
խ. ծ. կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն. շ. ո.
չ. պ. ջ. ռ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ. փ. ք.
և. օ. ֆ:

Նօտրգիր.

ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ի. լ. խ. ծ. կ.
հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն. շ. ո. չ. պ. ջ. ռ. ս. վ.
տ. ր. ց. ւ. փ. ք. և. օ. ֆ.

ՄԱՍՆ Ա.

Աչք. Ականջ. Բերան. Քիթ:

Գըլխոյ վըրայ են՝ Աչք, Ականջ, Բերան, Քիթ. Աչք կը տեսնէ, Ականջ լըսէ, Բերան խօսի, ուտէ խըմէ, Քիթ հոտ կառնէ:

Ձեռք. Ոտք. Խելք. Միտք:

Ձեռք հինգ մատ ունի, կը գործէ, Ոտք կը գընայ, Խելք կը հասնի, Միտք կը պահէ:

Տղայ · Մարդ · Ծեր · Հայր · Մայր ։

Տըղան փոքր է, չը քալեր · Մարդ կ'աշխատի · Ծեր կը խոր-հի · Հայր և Մայր Ծնող են ։

Աշակերտ · Վարժապետ · Քահա-նայ · Հայրապետ ։

Աշակերտ կու ուսանի · Վարժա-պետ կու ուսուցանէ · Քահանան ժամ կասէ · Հայրապետ կ'օրհնէ ։

Թագաւոր · Զինուոր · Երկիր · Հըրացան ։

Թագաւոր Թագ և զինուոր ու-նի · Երկիր կը պահէ · Զինուորներ

կազէըն սուր կը կախեն, զէնք և Հըրացան ունին ։

Թռչուն · Պըլպուլ · Բազէ · Հաւ ։

Թռչուններ կը Թռչին · Պըլ-պուլ ներ կ'երգեն · Բազեր որս կառնան · Հաւեր ձու կածեն ։

Աքաղաղ · Անծեղ · Սարեկ · Ճըն-ճըղուկ ։

Աքաղաղ կը խօսի · Անծեղ կըր-կըռայ · Սարեկ կը ճըռվըլայ · Ճընճըղուկ ճիւ ճիւ կընէ ։

Ծառ · Ծաղիկ · Խոտ · Սերմեր ։

Ծառեր կը ծաղկին · Ծաղիկ-

ներ հոտ կու տան. Խոտեր կը բուսա-նին. Սերմեր ծիլ կու տան.

Սար. Ձոր. Հովիտ. Ջուր. Աղ-բիւր.

Սարեր բարձր են. Ձորեր գե-ղեցիկ. Հովիտ ծաղկաւէտ. Ջու-րերն առատ են. Աղբիւր բարե-համ է.

Դաշտ. Երկիր. Հող. Բոյս.

Դաշտեր շատ մեծ են. Երկիր պտղաբեր. Հողեր պարարտ են, առատ բոյս ունին. պտուղ ներ կու տան.

Մաճկալ. Գութան. Արօր. Արտ. Ցորեան.

Մաճկալ դաշտ կը գընայ, մաճ կը բռնէ, Գութանով վա-րէ. Արօրով հերկէ. արտերին մէջ ցոր-եան, գարի, տարեկան կը ցանէ.

Կով. Եզ. Ձի. Բեռ. Կառք.

Կովեր կը ծընին, կաթ կու-տան. Եզներ լուծ կը քաշեն. Ձի-եր կը հեծնան, բեռ կը կրեն, կամ կառք կը քաշեն.

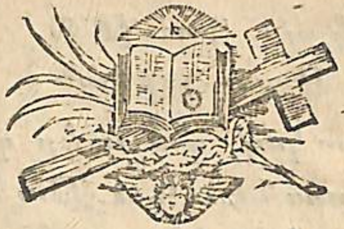

Քերական.

Իմ քէրական մի բուն պատկեր-ներ և մեծ մեծ գըրքեր ունի. Քե-րական և գըրքեր տըպարանի մէջ կը տըպուին, կազմարար նո-րա թերթեր կը միացընէ. մենք գըրավաճառէն ծախու կառ-նենք։

Վարժարան.

Վարժարան այն տունն է, ուր տըղաք կը ժողովին, կըրթու-թիւն կառնեն. կը գըրեն կը կար-դան. վարժապետ անոնց դաս կու տայ. խըրատ կու տայ և ե-րեկոյան տուն կը ճամբէ.

Ծաղիկ.

Ծաղիկ կը լեռներու և դաշտե-րու վըրայ կը ծաղկի. Գարունը գալուն պէս՝ ձանծաղիկ, մանի-շակ, կակաչ և գինեբուկ ամէն տեղ կը զարդարեն, անուշ հոտ

կը բուսնին ։ Այն ատեն դաշտա կ'երթանք, անոնց մէջ փունջ կա-պած տուն կը տանենք, պսակ կը շինենք ։

Պսակ.

Մեր ժամապետ գեղեցիկ ծաղիկ-ներէն պսակ շինեց և վարժա-րան պահեց էր ։ Փոքրիկ Մա-հան երբեք իր Գ. դասկանը մինչ ցուց անոր գըլուխ դը բռնել. ու տուն ծամբեց, խոստացաւ որ ամե-նուն պսակ տայ, եթէ դասեր ժիր ժիր սերտան ։

Թռչուն.

Թռչուններ բոյն ունին, անոր մէջ իրենց ձագեր կը պահեն, կե-րակուր կու տան մինչև որ մեծ-նան։ Ձագերը չեն կրնար թռչիլ քանի որ պզտիկ են, թև և փե-տուր չունին. բայց երբ մեծնան՝ զօրանան, մայրը անոնց առջև կենայ կը թռցընէ.

Ճնճղուկ. արբէկ. ծիծեռնիկ և ուրիշ պզտիկ թռչուններ անմեղ կենդանիներ են, բնաւ մարդու չեն վնասեր. Մենք

պէտք չէ գիրքերնիս ... ընենք չարչա-րենք, հապա մաքուր պահենք ու լաւ խնամենք,

Փայտահատ.

Փայտահատն անտառէն փայտ կը կտրէ, կը տաշէ, կը [illegible] բոլորն ալ արեւին առջեւ կը չորցնէ։ Յետոյ իր սայլին վրայ բար-ձած գեղ և քաղաք կը տանի կը ծախէ։ Շատ մարդիկ այն փայ-տերէն կ'առնեն, տունն կը տանին վառելու համար։

Ոչխար.

Երէկ մեր ոչխարը սիրուն գառ ծնաւ, պզտիկ էր՝ ... մը բայց կայնել չէր կրնար. Մենք օգնեցինք անոր. Միւս օր կը քա-լէր կը ծծէր, մայրը մայելով կը կանչէր իրեն որ մօտ գայ կաթ ուտէ։

Ոչխարը և գառնուկը շատ հեզ և անմեղ են. Անոնց բուրդին ձայնը կը ... ... կը մազեն. ... ... չեն հեռանար. Հովիւն ալ ամէն օր զա-նոնք 'ի դաշտ արածելու կը տա-նի. Երբ կոյ է դաշտ ... , ա-ղեւ ... ... 'ի տուն կը բերէ, կը ... ... ։

ԱՂՕԹՔ

Հայր մեր որ յերկինս ես , սուրբ եղիցի անուն քո . եկեսցէ արքայութիւն քո . եղիցին կամք քո , որպէս յերկինս և յերկրի ։ Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր և թող մեզ զպարտիս մեր , որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց ։ Եւ մի տաներ զմեզ ի փորձութիւն . այլ փրկեա զմեզ ի չարէ ։ Զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս . ամէն ։

ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՈՑ

1 |

2 | |

3 | | |

4 | | | |

5 | | | | |

6 | | | | | |

7 | | | | | | |

8 | | | | | | | |

9 | | | | | | | | |

10 | | | | | | | | | |

II է I և I		2 է 1 և 1
III » I » II		3 » 1 » 2
IIII » I » III		4 » 1 » 3
IIIII » I » IIII		5 » 1 » 4

III է II և I		3 է 2 և 1
IIII » II » II		4 » 2 » 2
IIIII » II » III		5 » 2 » 3
IIIIII » II » IIII		6 » 2 » 4

IIII է III և I		4 է 3 և 1
IIIII » III » II		5 » 3 » 2
IIIIII » III » III		6 » 3 » 3
IIIIIII » III » IIII		7 » 3 » 4